

## Suuri viikko, Suuri Perjantai, aamupalvelus, osa 3

### Aamupalveluksen evankeliumit

#### 7. evankeliumi

(Matt. 27: 33 – 54)

*”Siihen aikaan, kun he tulivat paikkaan, jota kutsutaan Golgataksi, Pääkallonpaikaksi, he tarjosivat Jeesukselle juotavaksi viiniä, johon oli sekoitettu sappea. Hän maistoi sitä, mutta ei halunnut juoda. Kun he olivat ristiinnaulinneet Jeesuksen, he jakoivat keskenään hänen vaatteensa heittämällä niistä arpaa. Sitten he jäivät sinne istumaan ja vartioivat häntä. Hänen päänsä yläpuolelle he kiinnittivät kirjoituksen, josta kävi ilmi hänen tuomionsa syy: ”Tämä on Jeesus, juutalaisten kuningas.” Yhdessä Jeesuksen kanssa ristiinnaulittiin kaksi rosvoa, toinen hänen oikealle, toinen hänen vasemmalle puolelleen. Ohikulkijat pilkkasivat häntä. Päättään nyökyttäen he sanoivat: ”Sinähän pystyt hajottamaan temppelin ja rakentamaan sen uudelleen kolmessa päivässä. Pelasta nyt itsesi, jos kerran olet Jumalan Poika. Tule alas ristiltä!” Ylipapit yhtyivät hekin pilkkaan yhdessä lainopettajien kanssa. He sanoivat: ”Muita hän kyllä on auttanut, mutta itseään hän ei pysty auttamaan. Onhan hän Israelin kuningas, tulkoon nyt ristiltä alas! Silloin me uskomme häneen. Hän on pannut luottamuksensa Jumalaan – pelastakoon Jumala nyt hänet, jos on häneen mieltynyt! Onhan hän sanonut olevansa Jumalan Poika.” Samalla tavoin häntä pilkkasivat myös rosvot, jotka oli ristiinnaulittu yhdessä hänen kanssaan. Mutta keskipäivällä, kuudennen tunnin aikaan, tuli pimeys koko maan ylle, ja sitä kesti yhdeksänteen tuntiin saakka. Yhdeksännen tunnin vaiheilla Jeesus huusi kovalla äänellä: ”Eeli, Eeli, lama sabaktani?” Se merkitsee: Jumalani, Jumalani, miksi hylkäsit minut? Tämän kuullessaan muutamat siellä olevista sanoivat: ”Hän huutaa Eliaa.” Heti yksi heistä kiiruhti hakemaan sienen, katoi sen hapanviiniin, pani kepin päähän ja tarjosi siitä hänelle juotavaa. Toiset sanoivat: ”Katsotaanpa nyt, tuleeeko Elia hänen avukseen.” Mutta Jeesus huusi taas kovalla äänellä ja antoi henkensä. Sillä hetkellä temppelin väliverho repesi kahtia, ylhäältä alas asti. Maa vavahteli, kalliot halkeilivat, haudat aukenivat, ja monien poisnukkuneiden pyhien ruumiit nousivat ylös. He lähtivät haudoistaan, ja Jeesuksen ylösnousemuksen jälkeen he tulivat pyhään kaupunkiin ja näyttäytyivät siellä monille. Kun sadanpäällikkö ja miehet, jotka hänen kanssaan vartioivat Jeesusta, näkivät maan vavahtelun ja kaiken, mitä tapahtui, he pelästyivät suunniltaan ja sanoivat: ”Tämä oli todella Jumalan Poika!”*

Jeesus vietiin Golgatalle (pääkallonpaikka). Tämän nimen merkityksestä on erilaisia selityksiä. Vanhan selityksen mukaan tämä olisi ollut ensimmäisen ihmisen, Adamin, hautapaikka. Nimi voi

myös viitata kukkulan muotoon tai siihen, että siellä toimeenpantiin kuolemantuomioita. Golgata sijaitsi senaikaisen Jerusalemin kaupungin ulkopuolella. Paikan tarkasta sijainnista ei ole yksimielisyyttä, mutta perinteisesti sen ajateltiin sijainneen siinä kohdassa, missä nykyään on Pyhän haudan kirkko.

Jeesukselle tarjottiin viiniä, johon oli sekoitettu sappea. Viinin tarkoitus oli helpottaa kuolevan tuskaa ja sapen (katkeran nesteen) tarkoitus tehdä juomasta mahdoton juotava. Tämä muistuttaa Psalmin tekstiä: ”janooni he juottivat etikkaa” (Ps. 69: 22). Nähtävästi kyseessä on sama juoma, jota Jeesukselle tarjottiin myöhemmin (Matt. 27: 48). Psalmien kirja ennusti myös Jeesuksen vaatteiden jakamisen arvan avulla (Ps. 22: 19). Matteus kertoo vartijoiden vartioineen ristillä olevaa Jeesusta. Samasta vartioinnista hän kertoo myös myöhemmin (Matt. 27: 62 – 66; 28: 11 – 15).

Markuksen mukaan Jeesuksen ristin yläpuolella oli kirjoitus: ”Juutalaisten kuningas” (Mark. 15: 26). Matteus lisäsi tähän tekstiin: ”Tämä on Jeesus”. Tämä kirjoitus ymmärrettiin kahdella eri tavalla. Juutalaiset ymmärsivät, että Jeesus väitti olevansa Messias, roomalaiset ymmärsivät Hänen olleen keisaria vastaan toimineen kapinoitsijan. Profeetta Jesaja ennakoi Kristuksen kuolevan rikollisten kanssa: ”hänet luettiin rikollisten joukkoon” (Jes. 53: 12).

Jeesusta pilkkasi kolme eri ryhmää. Yksi ryhmä olivat ohikulkijat, toinen juutalaisten hengelliset johtajat ja kolmantena ristiinnaulitut rosvot. Matteuksen mukaan molemmat rosvot pilkkasivat Jeesusta, Luukkaan mukaan vain toinen. Ivaä lisättiin sanomalla ”jos kerran olet Jumalan Poika”. Juutalaisten johtajien lista sisältää ylipapit, lainopettajat ja vanhimmat. Fariseukset puuttuvat siitä. Psalmien kirjassa kerrotaan pään pudistuksesta ja ivasta (Ps. 22: 7 – 9), samoin Valitusvirsissä (Valit. 2: 15).

Varhainen kirkko näki kahden ristiinnaulitun rosvon edustavan kahta ryhmää: juutalaisia ja pakanoita. Toinen rosvo Luukkaan evankeliumin mukaan tunnusti Jeesuksen Messiaaksi (Luuk. 23: 42). Hän on se, joka edusti pakanoita.

Kristillisen uskon mukaan Jeesus pelasti meidät kärsimällä ristillä. Pelastussuunnitelmaan ei kuulunut ristin välttäminen.

Matteus kertoo pimeydestä, joka kesti kuudennesta tunnista yhdeksänteen tuntiin asti (meidän aikakäsityksessämme puolesta päivästä iltapäivään). Profeetta Aamos kertoi tästä etukäteen (Aam. 8: 9), samoin profeetta Sakarja (Sak. 14: 7). Varhaisessa kirkossa kiinnitettiin huomiota, että tämä

kuukauden kohta ei ole aika tavalliselle auringonpimennykselle. Sen takia tätä pidettiin merkinä hyvin poikkeuksellisesta asiasta. Koko luomakunnan nähtiin surevan Luojan kärsimyksiä ristillä. Ihminen (Adam) luotiin kuudentena päivänä ja päivän kuudennella tunnilla hän paratiisissa söi kielletyn puun hedelmää (ruoka-aika). Nyt Kristus kuudentena päivänä kuudennella tunnilla ripustetaan puuhun uudistamaan ihminen ja parantamaan hänen syntinsä.

Jeesuksen huuto ”Eeli, Eeli” löytyy Psalmien kirjasta (Ps. 22: 2). Kyseessä on rukous, jossa kyllä kerrotaan hylkäämisen kokemuksesta. Kysymys ei kuitenkaan ole epätoivosta, vaan Jumalan avun huutamisesta. Osa läsnäolijoista sekoitti keskenään sanat Jumalani ja Elia. Evankeliumin kirjoittaja on lainannut tekstin arameankielisenä. Tässä me näemme Jumalan Pojan tulleen todelliseksi ihmiseksi ja etsivän todellista elämää Jumalan yhteydessä. Joidenkin selitysten mukaan Vapahtaja huutaa tässä juutalaisen kansan puolesta.

Matteus korostaa loppuun asti sitä, että Jeesus toimii vapaaehtoisesti: ”antoi henkensä”. Tämän Hän oli ilmoittanut aikaisemmin opetuslapsilleen (Joh. 10: 17 – 18). Jeesus huusi ”kovalla äänellä”: ”Isä, sinun käsiisi minä uskon henkeni” (Luuk. 23: 46). Sana antaminen tulee tässä yhteydessä myös ymmärtää niin, että se, mikä on annettu, voidaan palauttaa. Jeesus antoi henkensä Isän käsiin, ei kuolleiden valtakuntaan. Näin Kristuksen kuolemasta tulee meidän pyhityksemme. Kristus astui kuolemaan Jumalan Poikana. Näin Hän tuhosi viimeisen vihollisen, kuoleman (vrt. 1, Kor. 15: 20 – 28).

Temppelin väliverhon (2. Moos. 26: 31 - 33) repeytyminen kertoo uuden ajan alkamisesta pelastuksen historiassa. Tästä edes temppeli ei ole rakennus. Nyt ei ole verhoa, joka erottaisi ihmisen Jumalan yhteydestä. Vanhan testamentin laki ei ole enää siinä muodossa voimassa, kuin se oli aikaisemmin, sillä Kristus on täyttänyt (toteuttanut) lain. Juutalaisen perinteen mukaisesti Jumalan pilkan takia juutalaiset repivät vaatteitaan. Nyt temppelin väliverho repeytyy osoittaen vastenmielisyyttä Kristuksen kuolemaa kohtaan.

Jeesuksen kuoleman jälkeen tapahtunut maan vavahtelu, kallioiden halkeilu, hautojen aukeneminen ja pyhien ruumiiden nouseminen ylös on Matteuksen juutalaisten kirjanoppineiden raamatun tulkintaan rinnasteinen selitys. Samanlainen selitys on Matteuksella myös evankeliumin alkupuolella, kun hän kirjoittaa juutalaisten kuninkaan tähden nousemisesta taivaalle (Matt. 2: 2). Vanhassa testamentissa on vastaavaa lopun aikaan liittyvää tekstiä (Joel 2: 10; Hes. 37: 12; Jes. 26: 19, Nah. 1: 5 – 6; Dan. 12: 2). Matteuksen tarkoitus on osoittaa, että Jeesuksen kuolema antaa elämän. Tähän kohtaan Matteus on laittanut sadanpäällikön uskontunnustuksen: ”Tämä oli todella

Jumalan Poika!”, joka on yhteenäinen opetuslasten lausumaan tunnustukseen (Matt. 14: 33). Tämä saattaa vihjata siihen, että pakanat tulevat uskomaan Jeesukseen. Jumalan huolenpito suuntautuu vanhasta liitosta uuteen liittoon.

Kallioiden halkeilu on voinut tarkoittaa kivisydämisten pakanoiden muuttumista: he hyväksyvät totuuden. Pyhään kaupunkiin tuleminen tarkoittaa taivaallista Jerusalemiä (Hepr. 11: 10; 12: 22 – 23; Ilm. 21: 2 – 22: 5). Tämä merkitsee myös sielujen vapauttamista Haadexesta (Tuonelasta).

Nämä samat tapahtumat ovat esillä myös Jeesuksen ylösnousemuksessa: maan vavahtelu, haudan aukeaminen, ylösnousemus, vartijoiden pelko, todistus ylösnousemuksesta.

## 8. evankeliumi

(Luuk. 23: 32 - 54)

*”Siihen aikaan Jeesuksen kanssa teloitettavaksi vietiin kaksi muuta miestä, kaksi rikollista. Kun päästiin paikkaan, jota kutsutaan Pääkalloksi, he ristiinnaulitsivat Jeesuksen ja rikolliset, toisen hänen oikealle puolelleen, toisen vasemmalle. Mutta Jeesus sanoi: ”Isä, anna heille anteeksi. He eivät tiedä, mitä tekevät.” Sotilaat jakoivat keskenään Jeesuksen vaatteet heittämällä niistä arpaa. Kansa seisoj katselemassa. Hallitusmiehiäkin siellä oli iwailemassa Jeesusta. He sanoivat: ”Muita hän kyllä on auttanut – auttakoon nyt itseään, jos hän kerran on Messias, Jumalan valittu.” Myös sotilaat pilkkasivat häntä. He tulivat hänen luokseen, tarjosivat hänelle hapansiiniä ja sanoivat: ”Jos olet juutalaisten kuningas, niin pelasta itsesi.” Jeesukseen pään yläpuolella oli myös kirjoitus: ”Tämä on juutalaisten kuningas.” Toinen ristillä riippuvista pahantekijöistä herjasi häkin Jeesusta. Hän sanoi: ”Etkö sinä ole Messias? Pelasta nyt itsesi ja meidät!” Mutta toinen moitti häntä: ”Etkö edes sinä pelkää Jumalaa, vaikka kärsit samaa rangaistusta? Mehän olemme ansainneet tuomionme, meitä rangaistaan tekojemme mukaan, mtti tämä mies ei ole tehnyt mitään pahaa.” Ja hän sanoi: ”Jeesus, muista minua, kun tulet valtakuntaasi.” Jeesus vastasi: ”Totisesti: jo tänään olet minun kanssani paratiisissa.” Oli jo kuudes tunti. Silloin, keskipäivällä, aurinko pimeni. Pimeys tuli koko maan ylle, ja sitä kesti yhdeksänteen tuntiin saakka. Temppelin väliverho repesi keskeltä kahtia. Ja Jeesus huusi kovalla äänellä: ”Isä, sinun käsiisi minä uskon henkeni.” Tämän sanottuaan hän henkäisi viimeisen kerran. Kun sadanpäällikkö näki, mitä tapahtui, hän antoi Jumalalle kunnian ja sanoi: ”Tämä mies oli todella viaton.” Ja kaikki ne ihmiset, jotka suurin joukoin olivat kerääntyneet katselemaan tätä näytelmää, palasivat tämän nähtyään kaupunkiin rintaansa lyöden. Jeesuksen tuttavat seisovat kaikki etäämpänä ja seurasivat sieltä tapahtumia. Siellä olivat myös naiset, jotka olivat tulleet Galileasta hänen mukanaan.”*

Jeesuksen kanssa teloitettiin kaksi rikollista, jotka mahdollisesti olivat kapinoitsijoita. Tämän Jeesus oli etukäteen kertonut: ”Hänet luettiin rikollisten joukkoon” (Luuk. 22: 37). Näin Jeesus tulee täydellisesti synnittömänä osalliseksi langenneesta ihmiskunnasta ja tässä toteutuu profeetta Jesajan ennustus (vrt. Jes. 53: 9 – 12). Luukas nimittää tapahtumapaikkaa ”Pääkalloksi”, kyse on Golgatasta, joka sijaitsi silloisen Jerusalemin ulkopuolella. Kaikissa käsikirjoituksissa ei ole Jeesuksen rukousta: ”Isä, anna heille anteeksi. He eivät tiedä, mitä tekevät.” Sitä kuitenkin pidetään alkuperäiseen tekstiin kuuluvana. Nämä sanat Jeesus lausui jumalallisella arvovallalla ja ne koskevat kaikkia ihmisiä, myös niitä, joilla ei ole tietoa Jumalan pelastussuunnitelmasta. Jokainen, joka katuu, saa anteeksi. Yhtenä tällaisena henkilönä pidetään jakeessa 47 mainittua sadanpäällikköä. Jeesuksen vaatteiden jakaminen arpaa heittämällä toteuttaa psalmin ennustuksen (Ps. 22: 19).

Vanha kirkko näki Golgatassa paikan, missä tapahtui kaksi toisilleen vastakkaista toimintaa. Golgata oli Adamin hautapaikka ja Adam syömällä hedelmää puusta toi maailmaan kuoleman. Nyt Kristus puulle ripustettuna tuo maailmalle elämän.

Luukas asettaa vastakkain kansan ja juutalaisten johtajat, hallitusmiehet. Kansan Luukas kuvaa katselemassa olevana, heidän voi olettaa miettivän, mitä on tapahtunut, mahdollisesti jopa katuvan Jeesuksen kieltämisestä. Hallitusmiehet sen sijaan ivaavat Jeesusta. Luukas kuvaa tapahtunutta psalmin sanoin: ”Kaikki ilkkuvat, kun minut näkevät, pudistavat päätään ja ivaavat minua: ”Hän on turvannut Herraan, auttakoon Herra häntä. Herra on häneen mieltynyt, pelastakoon siis hänet!” (Ps. 22: 8 – 9; vrt. Viis. 2: 18).

Luukas käyttää tässä yhteydessä sanaa ”pelasta” useamman kerran, mutta myös sanan auttaa voisi suomentaa sanalla pelasta (jakeet 35, 38, 39). Ne muistuttavat sitä tekstiä, jossa kerrotaan paholaisen kiusanneen Jeesusta (Luuk. 4: 1 – 13). Voimme ajatella, että nyt paholainen kiusaa Jeesusta näiden läsnäolevien pilkkaajien kautta. Nyt Jeesusta kiusataan sillä tavoin, että Jeesus ei antaisi pois maallista elämäänsä vaan säilyttäisi sen. Mutta Jeesuksen pelastaa Hänen uskonsa armahtavaan Jumalaan, joka nostaa Hänet kuolleista. Kiusaajien pilkka siitä, että Jeesus olisi Messias, Jumalan valittu, piti paikkansa, vaikka pilkkaajat eivät sitä tieneet.

Psalmin teksti: ”janooni he juottivat etikkaa” (Ps. 69: 22) toteutuu, kun sotilaat tarjosivat Jeesukselle hapanviiniä. Sotilaiden pilkka siitä, että Jeesus on ”juutalaisten kuningas” piti myös todellisuudessa paikkansa, vaikka sotilaat eivät sitä ymmärtäneet.

Kirkko näkee, että näiden kiusaajien kautta toimi Saatana. Hän yritti estää Jeesusta suorittamasta pelastustyötä. Jos Jeesus ei olisi kuollut ristillä, pelastusteko ei olisi tapahtunut. Silloin voittajana olisi Saatana, ihmisillä ei olisi mahdollisuutta elää Jumalan yhteydessä.

”Jeesuksen pään yläpuolella oli myös kirjoitus: ”Tämä on juutalaisten kuningas”. Sen tarkoituksena oli pilkata Jeesusta ja osoittaa Hänen olleen poliittinen kiivailija. Todellisuudessa teksti kertoo totuuden ja siitä tulee voiton merkki: Jeesus on kaikkien kansojen kuningas.

Luukkaan mukaan ensin toinen ristiinnaulituista rikollisista herjasi Jeesusta. Hänen pyyntönsä pelastaa ristiltä osoittaa, että hän ei ottanut vastuuta omasta toiminnastaan. Aikaisemmin mainittu teksti: ”Isä, anna heille anteeksi” ei sisällä Jeesuksen puolelta pyyntöä, vaan se osoittaa Hänellä olevan vallan. Tämän vallan tunnisti nyt toinen rikollisista ja hän ilmaisi uskonsa Jeesukseen: ”Jeesus, muista minua, kun tulet valtakuntaasi”. Hän ei pyytänyt vapautusta saamastaan tuomiosta, vaan otti vastuun teoistaan. Juutalaisten uskonnollinen johto tuomitsi Jeesuksen kuolemaan, mutta rikollinen oli se, joka ääneen lausui uskonsa, että Jeesus on Messias. Myöskin nimi Jeesus saa oikean merkityksen tässä, se on huudahdus: auta, pelasta. Tämä katuva rikollinen toteaa tässä yhteydessä myös Jeesuksen syyttömyyden.

Tässä kohdassa näkyy erityisesti kristillinen opetus pelastuksesta. Kuoleva rikollinen katuu, muuttaa elämänsä suunnan ja pyytää Jeesusta muistamaan hänet Jeesuksen mennessä valtakuntaansa. Kysymys on nimen omaan menemisestä. Kristuksen valta alkaa Hänen kuollessaan ja noustessaan kuolleista. Tämän rikollisen Jeesus armahtaa: ”jo tänään olet minun kanssani paratiisissa”. Tämän armahtamisen tekee mahdolliseksi se, että Jeesus oli itse ristillä ja otti kantaakseen rikollisen synnin. Vain Jeesuksen kautta mekin saamme syntimme anteeksi. Paratiisiksi ymmärrettiin paikka, jossa vanhurskaat ovat odottaessaan ylösnousemusta (vrt. Luuk. 16: 22).

”Minun kanssani” ilmaisee sen, että katuva ihminen on katumuksensa jälkeen Kristuksen kanssa. Paratiisi -sana tarkoitti alun perin keidasta, missä oli suojaa ja ravintoa aavikon paahtavan auringon jälkeen. Se kuvaa elämää Jumalan yhteydessä, missä ei ole puutetta mistään. Siellä koetaan yhteys vanhurskaiden (Jumalalle mieluisten) kanssa. Paratiisin ovet ovat uudelleen avautuneet Kristuksen toiminnan kautta.

Onko paratiisi sama asia kuin Jumalan valtakunta? Tästä on olemassa erilaisia näkemyksiä. Me emme kykene kuvaamaan sitä tulevaisuutta, joka toteutuu Kristuksen toisen tulemisen yhteydessä.

Toistaiseksi me joudumme turvautumaan enemmän oletuksiin kuin tietoon. Elämä kuoleman jälkeen on tiedostettua elämää, mutta mitä kaikkea se sisältää, sitä emme vielä tiedä. Apostoli Paavali kuvaa tätä tilannetta seuraavasti: ”Me julistamme, niin kuin on kirjoitettu, mitä silmä ei ole nähnyt eikä korva kuullut, mitä ihminen ei ole voinut sydämessään aavistaa, minkä Jumala on valmistanut niille, jotka häntä rakastavat” (1. Kor. 2: 9).

Kristus on ihmisenä ristillä mutta Jumalana Hän on kaikkialla. Kirkon jumalanpalvelusteksteissä tämä Kristuksen oleminen eri paikoissa samaan aikaan ja tämä ryöväri tulevat esille pääsiäisen hetkipalveluksessa: ”Sinä, Kristus, olit ruumiillisesti haudassa, mutta sielullasi Jumalana tuonelassa, paratiisissa sinä olit ryövärin ja valtaistuimella Isän ja Hengen kanssa kaikki täyttyen, oi tutkimaton.” Liturgian valmistavassa osassa proskomidin (lahjojen esiintuomisen) loppusiunauksen jälkeen diakoni (pappi) suitsuttaessaan alttarissa ja kirkossa lausuu itseksensä tämän troparin.

Varhaisen kirkon tulkinnassa joskus katsottiin, että nämä kaksi ristiinnaulittua pahantekijää edustavat kahta ihmisryhmää. Toisen ryhmän muodostavat pakanat ja toisen ryhmän juutalaiset. Pakanat ovat se ryöväri, joka pyysi, että Jeesus muistaisi häntä valtakunnassaan. Pilkkaava ryöväri olisi silloin juutalaiset.

Sekä Aamoksen (Aam. 8: 9) että Joelin (Joel. 3: 4) kirjat sisältävät pimeyden, joka tulee Herran päivänä, tuomion päivänä. Tämän pitäisi olla merkki kaikille ihmisille, myös juutalaisille, jotka odottivat Jeesukselta merkkiä taivaasta (Luuk. 11: 16). Jumalan tuomio pahuutta vastaan ilmenee sekä Jumalan luomassa maailmassa että Jerusalemin temppelissä: ”Temppelin väliverho repesi kahtia.” Kaikilla on nyt pääsy Jumalan yhteyteen.

”Isä, sinun käsiisi minä uskon henkeni” on lainaus psalmeista (Ps. 31: 6). Siitä kannattaa huomioida, miten jae jatkuu: ”Herra, sinä lunastat minut vapaaksi, sinä uskollinen Jumala”. Jeesus päättää maanpäällisen elämänsä pysyen uskollisena Jumalalle. Vanhemmat suomennokset eivät käytä sanaa ”uskon” vaan ”annan”. Toimijana on Jeesus, Hänen henkeään ei ulkopuolinen ota. Se, mikä on annettu (uskottu), voidaan saada takaisin. Jeesus oli uskollinen tehtävälleen ja joi sen maljan, jonka Jumala oli Hänelle valmistanut (Luuk. 22: 42). Sama asia koskee kristittyjä: olla uskollinen Isälle ja antaa henkensä Hänelle. Kristus antoi henkensä Jumalalle ja Hänen kauttaan se on mahdollista myös meille: ”Ja kun minut korotetaan maasta, minä vedän kaikki luokseni” (Joh. 12: 32).

Sadanpäällikkö todisti, että Jeesus ”oli todella viaton”. Hän oli nähnyt Jeesuksen antavan vihamiehilleen anteeksi, Hänen uskollisuutensa Jumalalle, sekä Hänen armonsa katuvaan rikollista kohtaan (Luuk. 23: 43). Sadanpäälliköstä todetaan, että ”hän antoi kunnian Jumalalle”. Hän ei ollut nähnyt Jeesusta tekemässä voimatekoja, mutta hän näki kärsivän Jeesus Nasaretilaisen toiminnan Jeesuksen kuollessa ja uskoi. Sadanpäämiehen Jeesuksesta käyttämä sana ”viaton” voidaan ymmärtää kristillisessä merkityksessä vanhurskaaksi.

Luukkaan mukaan ihmiset, jotka olivat läsnä, ymmärsivät osan siitä, mitä tapahtui. Palatessaan kaupunkiin he löivät rintaansa. Tämä on katumuksen merkki (vrt. Luuk. 18: 13 - 14). Luukas kertoo, että ihmiset ymmärsivät, että jotain tapahtui heidän puolestaan. Tekstin taustalla voi olla profeetta Sakarjan kirjan teksti: ”Ja he kohottavat katseensa minuun, kohottavat katseensa häneen, jonka ovat lävistäneet. He surevat häntä, niin kuin surraan ainoaa poikaa, ja valittavat häntä katkerasti, niin kuin esikoista valitetaan” (Sak. 12: 10).

Luukas ei kuvaa opetuslapsia pakenemassa. Hänen mukaansa ”Jeesuksen tuttavat” (opetuslapset) seurasivat tapahtumaa kauempaa. Erikseen Luukas mainitsee siellä olleet Jeesusta seuranneet naiset. Todennäköisesti tämä joukko ymmärsi enemmän tapahtuneesta kuin muut. Mutta hekään eivät ymmärtäneet kaikkea.

## 9. evankeliumi

(Joh. 19: 25 – 37)

*”Siihen aikaan Jeesuksen ristin luona seisoivat hänen äitinsä ja tämän sisar, sekä Maria, Klopaksen vaimo ja Magdalan Maria. Kun Jeesus näki, että hänen äitinsä ja rakkain opetuslapsensa seisoivat siinä, hän sanoi äidilleen: ”Nainen, tämä on poikasi!” Sitten hän sanoi opetuslapselle: ”Tämä on äitisi!” Siitä hetkestä lähtien opetuslapsi piti huolta Jeesuksen äidistä. Jeesus tiesi, että kaikki oli nyt saatettu päätökseen. Jotta kirjoitus kävisi kaikessa toteen, hän sanoi: ”Minun on jano.” Siellä oli astia täynnä hapansiiviniä. Sotilaat kastoivat siihen sienen ja nostivat sen iisoppiruo'on päässä Jeesuksen huulille. Jeesus joi viinin ja sanoi: Se on täytetty.” Hän kallisti päänsä ja antoi henkensä. Silloin oli valmistuspäivä, ja alkava sapatiti oli erityisen suuri juhla. Jotta ruumiit eivät jäisi sapatiksi ristille, juutalaiset pyysivät Pilatukselta, että ristiinnaulituilta lyötäisiin sääriluut poikki ja heidät otettaisiin alas. Niinpä sotilaat katkaisivat sääriluut niiltä miehiltä, jotka oli ristiinnaulittu Jeesuksen kanssa, ensin toiselta ja sitten toiselta. Jeesuksen luo tultuaan he huomasivat hänen jo kuolleen eivätkä siksi katkaisseet hänen sääriluitaan. Yksi sotamiehistä kuitenkin työnsi keihään hänen kylkeensä, ja haavasta vuoti heti verta ja vettä. Se,*

*joka tämän näki, on todistanut siitä, jotta tekin uskoisitte. Hänen todistuksensa on luotettava, ja hän tietää puhuvansa totta. Näin tapahtui, jotta toteutuisi kirjoituksen sana: ”Häneltä ei saa rikkoa ainoatakaan luuta.” Toisessa kirjoituksessa taas sanotaan: ”He katsovat häneen, jonka ovat lävistäneet.”*

Muilla evankelistoilla naiset olivat taaempänä, mutta Johannes mainitsee heidät ”ristin luona”. Tekstissä mainitaan ”Maria, Klopaksen vaimo”. Klopas voisi olla muunnos nimestä Kleopas (vrt. Luuk. 24: 18). Paikalla on myös Jeesuksen äiti (Maria) ja ”tämän sisar”. Jakeen 25 tulkinta on vaikea, se voidaan ymmärtää eri tavoin. Kirkon perinteen mukaan Joakimilla ja Annalla oli vain yksi lapsi. Miksi teksti sitten mainitsee Jeesuksen äidin sisaren? Selitys tulee sanojen käytöstä. Sukulaisuutta ilmaistiin paljon väljemmin kuin suomalaisessa kielenkäytössä. Isä, äiti, veli ja sisar ovat sanoja, joita käytettiin myös muista läheisistä, kuin biologisista sukulaisista. Tekstikohta voidaan ymmärtää sillä tavoin, että sisar tarkoittaa Mariaa, Klopaksen vaimoa, näin se on myös suomennettu 1700 -luvulla: ”ja hänen äitinsä sisar Maria, Kleopaan emäntä”. Mutta käsitys, että Maria oli Klopaksen vaimo, voi olla väärä. Vanhan kirkon käsityksen mukaan Klopas oli vanhurskaan Joosefin veli. Klopaksen kuoltua vanhurskas Joosef otti huolehtiakseen tämän lapsista, joista yksi oli ”Klopaksen Maria”, siis Klopaksen tytär (ei vaimo), josta nyt tuli vanhurskaan Joosefin kasvattilapsi ja Marian ”sisar”. Tämä Maria voisi olla ”nuoremman Jaakobin ja Joosefin äiti” (vrt. Mark. 15: 40).

Johannes oli aikaisemmin maininnut Jeesuksen äidin Kaanaan häissä (Joh. 2: 3 – 5, 12). Nyt Hän luovuttaa äitinsä apostoli ja evankelista Johanneksen haltuun. Apostolien teot mainitsee Jeesuksen äidin olleen Jeesuksen veljien kanssa opetuslasten keskuudessa (Ap. t. 1: 14). Jeesus huolehti omistaan viimeiseen asti. Nyt, kun äidillä oli turva, Hänen maanpäällinen tehtävänsä oli lopuillaan.

Teksti kertoo epäsuorasti, että Jeesuksen äidillä Marialla ei ollut muita lapsia. Lasten piti huolehtia vanhoista vanhemmistaan. Jos Marialla olisi ollut muita lapsia, Jeesus ei olisi jättänyt äitiään apostoli Johanneksen huomaan.

”Minulla on jano” ja hapanviinin juominen on käsitetty eri tavoin. Se merkitsee toiminnan loppumista. Johannes ei kuitenkaan esitä sitä samalla tavoin kuin muut evankelistat. Voi olla, että Johanneksella on mielessään Psalmien kirja: ”Viholliseni ovat panneet ruokaani karvasta koiruohoa, janooni he juottivat etikkaa” (Ps. 69: 22). Tai voi olla, että se on viittaus Isän valmistamaan maljaan (Joh. 18: 11). ”Se on täytetty”: Kristuksen maanpäällinen tehtävä on täytetty,

Hän on uhrannut itsensä. Jumalan huolenpito meitä kohtaan on toteutunut. Jeesus itse ”antoi henkensä”, kukaan ei sitä Häneltä ottanut pois.

Tekstissä todettiin, että sotilaan nostivat sienen iisoppiruo'on päässä Jeesukselle. Tälläkin yksityiskohdalla voi olla merkitystä, sillä se liittyy juutalaisten ensimmäiseen pääsiäisateriaan. Kimppu iisoppia kastettiin karitsan vereen ja sillä voideltiin oven kaman ja molemmat pielet. Herra surmasi egyptiläisiä, mutta nähdessään veren ovenpieleissä ja kamanassa, Hän kulkee ohi (2. Moos. 12: 21 – 23).

Kuolemantuomitut haluttiin juhlan takia pois risteiltä. Mooseksen kirjoissa kerrotaan, että rikoksesta kuolemaan tuomitun ruumista ei saa jättää paaluun yöksi (5. Moos. 21: 22 – 23). ”Alkava sapatti oli erityisen suuri juhla” sen takia, että se oli pääsiäisjuhlan ensimmäinen päivä sinä vuonna. Kuolemaantuomittujen kuolemaa joudutettiin lyömällä sääriluut poikki. Jeesuksen kohdalla tätä ei tehty, sillä Hänet todettiin kuolleen. Maininta, että keihään jättämisestä ”haavasta vuoti heti verta ja vettä” voi olla peräisin marttyyrikertomuksesta (apokryfinen 4. Makkabilaiskirja 9: 20). Toisaalta evankeliumi oli jo aiemmin esittänyt veden Hengeksi, jonka kirkastunut Jeesus antaisi seuraajilleen (Joh. 7: 39). On myös esitetty, että veri ja vesi voisi viitata kahteen sakramenttiin, ehtoolliseen ja kasteeseen.

Veri viittaa myös Kristuksen ihmisyyteen ja vesi Hänen jumaluuteensa. Kun liturgia toimitetaan, niin proskomidissa pappi käsiteltyään ensimmäisen kirkkoleivän (proskoran / proskunan) pistää keihäällä (erityinen keihään muotoinen veitsi) leivän oikeaan puoleen lausuen: ”Yksi sotamiehistä kävisti keihäällä Hänen kylkensä, ja heti vuoti siitä verta ja vettä. Ja joka sen näki, on sen todistanut, ja hänen todistuksensa on tosi.” Heti sen jälkeen pappi kaataa ehtoollismaljaan viiniä, johon on sekoitettu hieman vettä. Käytäntö johtuu Kristuksen kyljestä vuotaneesta vedestä ja verestä. Käytäntö on vahvistettu Trullon kirkolliskokouksessa vuonna 692.

Evankeliumin kirjoittaja, joka kirkkomme perinteen mukaan on apostoli ja evankelista Johannes Teologi, vahvistaa Kristuksen ristiinnaulitsemisen ja siihen liittyvät tapahtumat todeksi. Tämä kertomus on kirjoitettu, jotta mekin uskoisimme. Jeesuksen kuolema oli välttämätön meidän pelastuksellemme (1. Joh. 1: 7).

Johanneksen teksti päättyy kahteen lainaukseen Vanhasta testamentista. Ensimmäisen lainauksen: ”Häneltä ei saa rikkoa ainoatakaan luuta”, lähde on epäselvä. Jos kirjoittaja haluaa osoittaa Jeesuksen pääsiäislampaaksi, niin silloin lähde olisi Mooseksen kirjoissa (2. Moos. 12: 10, 46; 4.

Moos. 9: 12, ehkä myös Ps. 34: 21; Joh. 1: 29). Tässä yhteydessä kannattaa huomata Mooseksen kirjojen teksti tarkemmin (2: Moos. 12: 7, 12 – 13). Karitsan verta piti sivellä ovenpieliin ja ovenkamanaan. Jumala oli tuleva ja surmaava esikoiset, mutta kulkeva ohi niiden talojen, joissa veri oli merkinä. Siis karitsa oli uhri, jonka verta käyttämällä kuolema kulki ohi (ohi kulkeminen on hepreaksi pesah, siis juutalaisten pääsiäisen nimi). Jos kirjoittaja tarkoitti yleensä kärsivää vanhurskasta, silloin lähde voisi olla Psalmeista (Ps. 22; Ps. 69).

Jälkimmäinen launauks on profeetta Sakarjalta (Sak. 12: 10). Siinä korostuu lävistäminen ja sen näkeminen. Samalla tavoin asia ilmaistaan myös Johanneksen Ilmestyskirjassa (Ilm. 1: 7). Viimeisellä tuomiolla me näemme lävistetyn Kristuksen.

## 10. evankeliumi

(Mark. 15: 43 – 47)

*”Siihen aikaan saapui paikalle arimatialainen Joosef, arvossa pidetty neuvoston jäsen, joka hänkin odotti Jumalan valtakuntaa. Hän rohkaisi mielensä, meni Pilatuksen puheille ja pyysi Jeesuksen ruumista. Pilatus hämmästyi kuullessaan Jeesuksen jo kuolleen. Hän kutsutti sadanpäällikön luokseen ja kysyi, oliko Jeesus jo todella kuollut. Sadanpäällikön vahvistettua asian hän suostui luovuttamaan ruumiin Joosefille. Joosef osti pellavavaatteen, otti Jeesuksen ristiltä, kääri hänet vaatteeseen ja pani hänet valmiiseen kalliohautaan. Hautakammion ovelle hän vieritti kiven. Magdalan Maria ja Joosefin äiti Maria katsoivat, mihin Jeesus haudattiin.”*

Teksti alkaa arimatialaisen Joosefin toiminnasta. Markus ei yhdistä häntä Jeesuksen opetuslapsiin, mutta Matteuksen mukaan hän oli opetuslapsi (Matt. 27: 57). Markus toteaa hänen olleen neuvoston jäsen. Oliko hän tuomitsemassa Jeesusta kuolemaan? Aikaisemmin yöllä Jeesusta oli kuulusteltu, ja Hänet oli todettu yksimielisesti syylliseksi Jumalan herjaamiseen (Mark. 14: 64). Vaikka teksti puhuu ”koko neuvostosta” (Mark. 14: 55), niin emme tiedä, oliko siellä yöllä läsnä koko neuvosto. Emme tiedä, oliko Joosef paikalla, mutta neuvosto tuomisi Jeesuksen aamulla (Mark. 15: 1).

Joosef ”odotti Jumalan valtakuntaa”. Emme tarkalleen tiedä, mitä valtakunta tässä yhteydessä hänelle tarkoittaa, mutta voimme olettaa, että hän odotti sitä hengellisessä mielessä. Hänhän oli saanut opetusta myös Jeesukselta itseltään. ”Rohkaisi mielensä” voi viitata kahteen asiaan. Ensinnäkin Jeesuksen hautaaminen voisi suututtaa Jeesusta vastustaneet juutalaiset ja aiheuttaa Joosefille vaikeuksia. Toiseksi roomalainen maaherra voisi aiheuttaa pelkoa, sillä maaherra edusti miehitysvaltaa Israelissa.

Kuoleminen ristiinnaulittuna voi kestää jopa kokonaisen vuorokauden. Tämän takia Pilatus hämmästyí kuullessaan Jeesuksen jo kuolleen. Hän varmisti asian sadanpäälliköltä, joka vahvisti Jeesuksen kuoleman. Vasta sen jälkeen Joosef sai luvan haudata Jeesuksen ruumiin.

Luettu tekstimme ei kerro mitään päivän ajankohdasta. Tekstiämme edeltäneessä jakeessa ajankohta mainitaan: ”Päivä alkoi olla illassa; oli sapatin aatto, valmistuspäivä” (Mark. 15: 42). Vainaja oli haudattava ennen auringonlaskua.

Juutalaisuudessa ei ollut Jeesuksen aikana varsinaisesti ohjeita vainajan pukemisesta. Eri opettajat antoivat erilaisia ohjeita asiasta. Yksi mahdollisuus oli haudata pellavavaatteessa. Se oli edullista ja myös mahdollisti köyhien hautaamisen. Nykyään juutalaisuudessa suositaan valkoista pellavaa kuolinvaatteena.

Jerusalem sijaitsee vuoristossa, jonka kiviaines on kalkkikiveä. Jeesuksen aikana kaupungin ympäristöä olisi voinut pitää ”suurena hautausmaana”. Tapana oli, että ihmiset jo elinaikanaan, jos se oli mahdollista, kaivoivat (kaivattivat) hautaluolan. Vainaja haudattiin mahdollisimman nopeasti, saman päivän aikana, ja laitettiin kivisen hautapaaden päälle hautaluolaan. Vainajaa ei balsamoitu, vaan hänet voideltiin hyvätuoksuisella öljyllä tai laitettiin tuoksuvia yrttejä pellavakankaan sisälle. Hautakammion ovelle vieritetty kivi varmisti, että esimerkiksi eläimet eivät päässeet hautaluolaan. Noin vuoden kuluttua vainajan luut kerättiin ja laitettiin luu-arkkuun tai -kammioon.

Hautaan viemisen jälkeen haudan suulle laitettiin kivi. Tätä toimitusta olivat myös todistamassa Magdalan Maria ja Joosefin äiti Maria. Sen sijaan opetuslapsia ei mainita lainkaan.

Jeesusta eivät haudanneet opetuslapset. He eivät siis käsitelleet Jeesuksen ruumista. Tämä vahvistaa sitä, että opetuslapset, jotka pelkäsivät ja piiloutuivat, eivät voineet varastaa Jeesuksen ruumista.

## 11. evankeliumi (Joh. 19: 38 – 42)

*”Siihen aikaan muuan Joosef, joka oli kotoisin Arimatiasta, pyysi Pilatukselta, että saisi ottaa Jeesuksen ruumiin ristiltä. Hän oli Jeesuksen opetuslapsi, joskin salaa, sillä hän pelkäsi juutalaisia. Pilatus suostui pyyntöön, ja Joosef tuli ja otti ruumiin alas. Paikalle tuli myös Nikodemos, se mies, joka ensi kerran oli käynyt Jeesuksen luona yöllä, ja hänellä oli mukanaan sata mittaa mirhan ja*

*aaloen seosta. Miehet ottivat Jeesuksen ruumiin ja kietoivat sen käärinliinoihin pannen mukaan tuoksuaineita, niin kuin juutalaisten on tapana tehdä haudatessaan vainajansa. Siellä, missä Jeesus ristiinnaulittiin, oli puutarha, ja puutarhassa oli uusi hauta, johon ei vielä ollut haudattu ketään. He panivat Jeesuksen siihen, koska oli juutalaisten juhlan valmistuspäivä ja se hauta oli lähellä.”*

Johanneksella ei ole mainintaa, kuten Markuksella, että Joosef olisi ollut neuvoston jäsen. Mutta Johannes toteaa, että Joosef Arimatialainen oli Jeesuksen salainen opetuslapsi. Hän ei myöskään näytä pelänneen juutalaisia. Nikodemos osallistuu Johanneksen mukaan Jeesuksen hautaukseen, hänkin on salainen opetuslapsi (Joh. 3: 1 -12; 7: 50 – 51). Nikodemos on voinut myös olla neuvoston jäsen, ainakin hän oli fariseus ja lähellä neuvostoa. Hän toi mukanaan sata mitta mirhan ja aaloen seosta. Kyseessä olisi noin 30 kiloa, tämän suuren määrän maininnalla nähtävästi osoitettiin kunnioitusta Jeesukselle.

Markuksen mukaan Jeesuksen ruumis käärittiin pellavavaatteeseen. Johannes kuvaa käärinliinoja ja niiden sisälle laitettuja tuoksuaineita. Markuksen mukaan hauta oli ”valmis”, Johanneksen mukaan siihen ei ollut haudattu vielä ketään. Hän lisäksi mainitsee, että Jeesuksen ristiinnaulitsemispaikassa oli puutarha, missä hauta oli. Hautapaikan valintaan on voinut myös vaikuttaa kiire, Jeesus kuoli iltapäivällä ja hautaus oli toimitettava ennen auringonlaskua.

Teksti ei osoita millään tavoin, että Johannes tai Nikodemos olisivat pitäneet Jeesusta Jumalana. He pitivät Häntä tavallisena ihmisenä, mutta hyvin arvostettuna. Tuoksuaineiden määrä on huomattava. Ne kuuluivat ihmisen hautaamiseen, tämä voi osoittaa, että he eivät pitäneet Jeesusta Jumalana. Heidän motiivinaan hautaukselle oli rakkaus Jeesusta kohtaan.

Tekstin päättää maininta, että kyseessä oli juutalaisten juhlan valmistuspäivä. Vaikka tekstissä ei ole mainintaa kiireestä, niin on selvää, että hautauksessa ei aikailtu. Jeesus oli haudattava ennen auringon laskua ja juhlan alkua. Johannes ainoana evankelistana ei mainitse naisia haudalla.

## 12. evankeliumi

*(Matt. 27: 62 – 66)*

*”Seuraavana päivänä, sapatin valmistuspäivän mentyä, ylipapit ja fariseukset lähtivät yhdessä Pilatuksen luo. He sanoivat: ”Kunnioitettu maaherra, meille tuli mieleen, että eläessään tuo villitsijä sanoi: ”Kolmen päivän kuluttua nousen kuolleista.” Käske siis vartioida hautaa tarkoin kolmanteen päivään asti, etteivät hänen opetuslapsensa pääse varastamaan häntä ja sanomaan*

*ihmisille: ”Hän on noussut kuolleista.” Viimeinen villitys olisi silloin ensimmäistä pahempi.” Pilatus vastasi heille: ”Saatte vartioväkeä. Menkää ja järjestäkää haudan vartiointi niin hyvin kuin taidatte. He lähtivät ja varmistivat haudan sinetöimällä kiven ja asettamalla vartion.”*

Tämä teksti on vain Matteuksen evankeliumissa. Jo Jeesuksen ristiinnaulitsemisen yhteydessä Matteus mainitsee useamman kerran Jeesusta vartioidun. Tämä teksti jatkaa vartioitsemisen teemaa. Sana vartioda on tekstissä useita kertoja eri muodossa. Matteus osoittaa, että Jeesuksen ruumiin varastaminen tai siirtäminen oli mahdotonta.

”Seuraavana päivänä, sapatin valmistuspäivän mentyä”, on ongelmallinen. Jos se tarkoittaa sapattia niin silloin ylipapit ja fariseukset rikkoivat sapattimääräystä käymällä Pilatuksen luona. Tapahtuiko näin, sitä me emme kuitenkaan tiedä. 1930 -luvun suomennos: ”Seuraavana päivänä, joka oli valmistuspäivän jälkeinen”, ei käytä sanaa sapatti. Sitä ei myöskään ole kreikankielisessä tekstissä. 1700 -luvun suomennoksessa teksti on muodossa: ”Mutta toisena päivänä valmistuksen päivästä”.

Nyt Matteus mainitsee fariseukset, hehän puuttuivat Jeesuksen tuomitsemista kertovista teksteistä. Haudan sinetöiminen muistuttaa Danielin kohtalosta: hänet sinetöitiin leijonien luolaan (Dan. 6: 17 – 18).

Pyyntö vartioda hautaa oli ajallisesti rajoitettu kolmanteen päivään kuolemasta. ”Kolmen päivän kuluttua nousen kuolleista” on asia, jota Jeesus ei julkisesti sanonut. Todennäköisesti ylipapit ja fariseukset yhdistivät sen kahteen asiaan, joista Jeesus oli maininnut ja samalla viitannut itseensä. Ensimmäinen liittyy Joonaan oloon kalan vatsassa kolmen päivän ajan ja toinen temppelin rakentamiseen kolmessa päivässä.